

Łódź, 7.12.2020 r.

Autorzy:

Konrad Galiński,

Katarzyna Michalak

Ekspertyza

W większości krajów europejskich mianem osoby starszej, określa się osobę w wieku 65 lat i więcej. Jest to grupa społeczna bardzo niejednolita, różniąca się poziomem sprawności (często następuje stopniowy spadek sprawności fizycznej), stanem zdrowia (obniżenie sprawności narządów sensorycznych: słuchu i wzroku, problemy z rozumieniem przekazów głosowych w głośnym otoczeniu, niedosłuch wyższych częstotliwości. Może występować również zmniejszenie ostrości widzenia, zaćma, jaskra). Te możliwości sprawności fizycznej i realnych możliwości poznawczych wpływają na otwartość i realizację działań w zakresie aktywności społecznej osób starszych.

Głównymi celami podróży osób starszych jest dotarcie do różnego rodzaju podstawowych usług (urząd, poczta, poradnia, apteka, rehabilitacja) oraz uczestniczenia w wydarzeniach społecznych, kulturalnych czy religijnych. Problemy dostępności komunikacji publicznej czy przeszkody, zagrożenia, na które narażeni są seniorzy w transporcie publicznym mogą prowadzić do ograniczenia ich kontaktów z rodziną i znajomymi, czy rezygnacji z udziału w życiu kulturalnym, religijnym. To może prowadzić do ich izolacji społecznej oraz stanów depresyjnych. Trzeba pamiętać, że seniorzy często korzystają z pojazdów komunikacji miejskiej na bardzo krótkich odcinkach. Są miejsca na mapach miast, gdzie pasażerowie z tej grupy społecznej jadą 1 lub 2 przystanki. Miasta w Polsce prowadząc konsultacje nowych siatek połączeń biorą pod uwagę możliwość przecinania dróg krajowych lub innych dużych dróg, na których jest duży ruch, właśnie z wykorzystaniem środków komunikacji miejskiej. Dużo bezpieczniej jest, gdy starszy człowiek przejdzie przez ulicę na pokładzie autobusu niż jakby miałby ten odcinek przebyć na nogach. Takie spojrzenie na uczestnictwo osób starszych w transporcie zbiorowym pozwala zmniejszyć wykluczenie komunikacyjne tych osób.

Wszelkiego rodzaju badania pokazują, że osoby starsze bardzo często nie wykorzystują systemów transportu publicznego, wolą być kierowcami, lub gdy ich

możliwości zdrowotne ulegają obniżeniu, wolą być pasażerem w aucie prowadzonym przez rodzinę czy znajomych. Dla większości osób starszych podróżowanie pojazdami transportu zbiorowego jest bardzo stresujące z powodu uciążliwego procesu planowania czy świadomości konieczności pokonywania barier architektonicznych oraz zagrożeń związanych z samym przebiegiem podróży.

Przeszkody, z jakimi spotykają się osoby starsze przedstawiamy poniżej. Lista pozwala dostrzec, że osoby starsze mają takie same potrzeby, jak pozostali uczestnicy w transporcie zbiorowym w tym osoby z niepełnosprawnościami. Możemy powiedzieć, że zastosowanie lub brak zastosowania rozwiązań dla szczególnych grup użytkowników wpływa również na komfort i bezpieczeństwo użytkowników, którzy są dojrzały w latach.

- obawa o swoje bezpieczeństwo w zatłoczonym pojeździe, kradzież, rozbój;
- obawa o swoje bezpieczeństwo w miejscu przystankowym wynikająca ze zbyt małego doświetlenia tego obszaru;
- obawa przed możliwością kontaktu z obsługą pojazdu w sytuacji dezorientacji;
- brak możliwości skorzystania z miejsca siedzącego, czyli ryzyko upadku w pojeździe transportu publicznego,
- obawa przed zbyt szybkim zamykaniem drzwi czy zbyt szybkim odjazdem pojazdu (osoby starsze potrzebują dłuższą chwilę na wejście/wyjście do/z taboru transportu publicznego, na zajęcie miejsca siedzącego);
- długi czas oczekiwania na przystankach, czyli narażenie na niebezpieczeństwo i wydłużenie czasu dotarcia do celu;
- intensywność ruchu ulicznego;
- zły stan nawierzchni prowadzącej do przystanku oraz przeszkody występujące na tej drodze;
- zbyt krótki cykl sygnalizacji świetlnej uniemożliwiający pokonanie przez nich przejścia dla pieszych.

Skupienie się na działaniach mogących wpłynąć na obniżenie poziomu stresu oraz zwiększenie poczucia bezpieczeństwa związanego z korzystaniem ze środków transportu publicznego przez osoby starsze jest szczególnie istotne:

- zapewnienie jasnej i zrozumiałej informacji pasażerskiej (informacja o numerze linii wewnątrz pojazdu, kierunku jazdy, następnej stacji,

zastosowanie odpowiednich czcionek i kontrastów w informacji wizualnej oraz dostosowanie głośności urządzeń, dykcji osób, przekazujących informację słowną;

- eliminacja barier, tabor pojazdów z ułatwieniem wsiadania i wysiadania; niwelowanie różnicy poziomu przystanku względem podłogi pojazdu, odległości pojazdu od krawędzi przystanku, dogęszczanie przystanków;
- informacja kierunkowa na przystankach, stacjach;
- doświetlenie pojazdów transportu publicznego oraz obszarów przystankowych;
- wyznaczanie miejsc uprzywilejowanych dostosowanych do osób starszych, osadzonych wyżej lub niżej celem umożliwienia swobodnego siadania/wstawania;
- łatwo dostępne poręcze czy uchwyty zwiększające poczucie bezpieczeństwa.

W celu poznania perspektywy osób starszych, które korzystają ze środków transportu publicznego. Poprosiliśmy 12 seniorów o wypełnienie krótkiej ankiety, która mimo wszystko pozawala zobaczyć szczególne preferencje, które na pierwszy rzut oka mogą się wydawać drobnymi. A jednak dla osób powyżej 60 roku życia są istotnymi aspektami, wpływającymi na komfort i bezpieczeństwo.

Wśród tych 12 uczestników, 1 osoba mieszka w Szkocji, a 11 w Polsce. Poniżej zamieszczamy pytania, które zostały zadane ankietowanym. Następnie zaprezentujemy ich wyniki.

1. Z jakiego środka transportu korzystasz? (możliwy wielokrotny wybór)
 - komunikacja miejska,
 - autobus podmiejski,
 - autobus dalekobieżny,
 - pociąg.
2. Jakie cechy transportu są Ci pomocne? (możliwy wielokrotny wybór)
 - Oferta dla seniora,
 - dedykowane miejsce dla osób starszych,
 - miejsca z niskiej podłogi,
 - brak schodów w pojeździe,
 - miejsca przodem do kierunku jazdy,
 - głośne komunikaty,
 - wyraźne litery na tablicach kierunkowych,
 - Inne:
3. Co utrudnia podróż? (możliwy wielokrotny wybór)
 - gwałtowne hamowanie (szarpanie)
 - nieprecyzyjny podjazd na przystanek
 - nieobniżanie autobusu (przyklęk)
 - niejasność oferty dla seniorów
 - słabo widoczne oznaczenia miejsc dla osób starszych

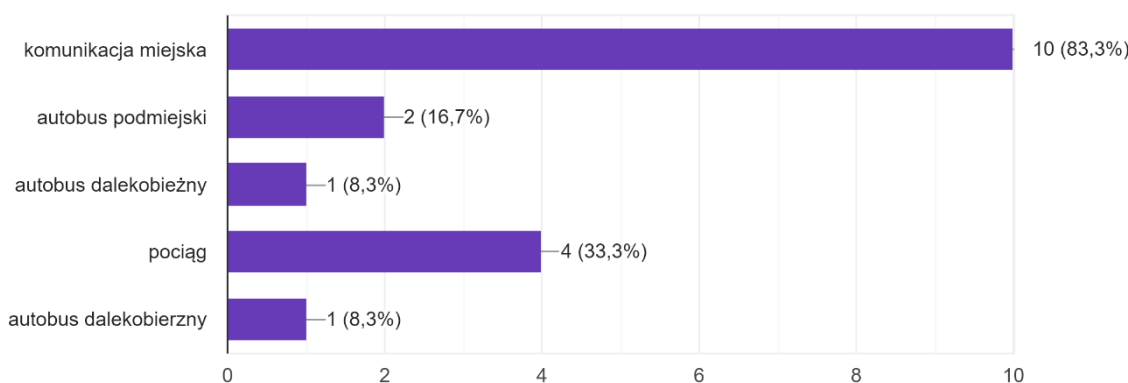

- rozkłady jazdy umieszczone zbyt wysoko
 - ciężkie drzwi w pociągach
 - zbyt ciche komunikaty
 - problem ze znalezieniem wagonu /miejsca
 - słabe oświetlenie w pojazdach
 - Inne:
4. Co powinno znaleźć się w transporcie, co ułatwiłoby podróż? (wypowiedź własna)
5. Wiek
- 60 - 69
 - 70 - 79
 - 80 - 89
 - 90+
6. Kraj, w którym mieszkasz.
- Polska
 - Inne:

Zaprezentujemy dane zbiorowe. Pozwoli to wyłowić potrzeby i utrudnienia grupy społecznej, a nie tylko jednostek. Jednak zależy nam na tym, aby poprawić wygodę podróżowanie wielu ludzi. Zatem przejdźmy do analizy wyników.

Z jakiego środka transportu korzystasz?

12 odpowiedzi

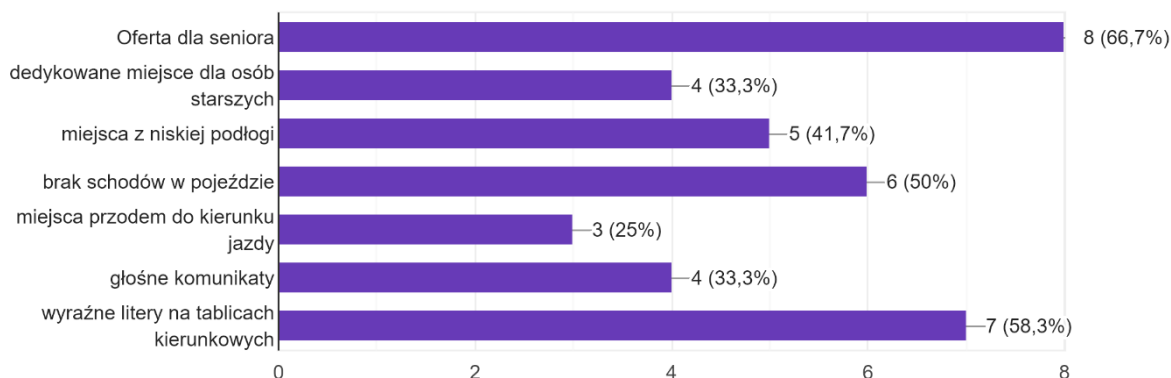

Pytanie pierwsze pokazuje, że dane opisane na początku tej ekspertyzy się potwierdzają i głównym środkiem transportu, z którego korzystają seniorzy jest komunikacja miejska. Aż 10 z 12 osób deklaruje wykorzystywanie tego środka transportu. Na 2 miejscu jest pociąg z 4 odpowiedziami, a na trzecim autobus podmiejski i autobus dalekobieżny, po 2 odpowiedzi. Na wykresie wkradł się błąd ortograficzny. Niestety z powodu korzystania z zewnętrznego systemu zbierania danych nie udało się tego poprawić zanim zostały wypełnione formularze. Powyższe

dane jednoznacznie wskazują na transport wewnątrz miast jako ten, z którego najczęściej korzystają seniorzy.

Jakie cechy transportu są Ci pomocne?

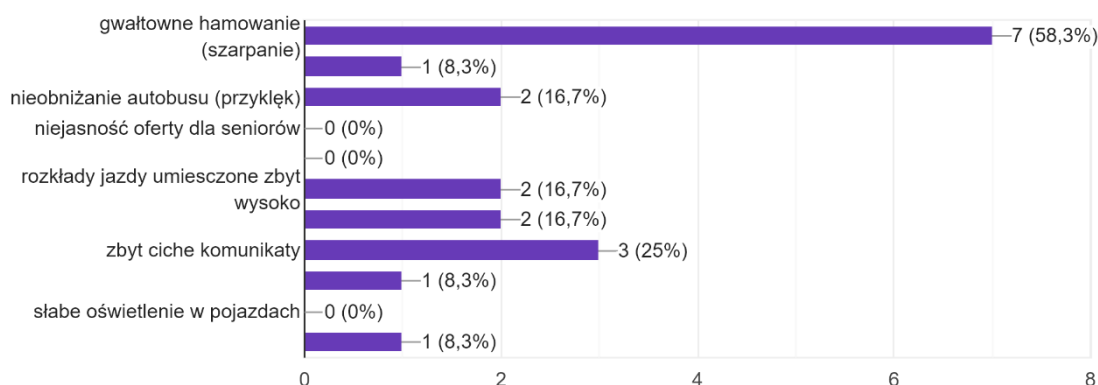
12 odpowiedzi

W tym pytaniu ankietowani wskazywali najczęściej ofertę dla seniora jako cechę, która im pomaga w korzystaniu z transportu publicznego, drugie miejsce zajęły wyraźne litery na tablicach kierunkowych, trzecie zaś to brak schodów w pojeździe. Mimo, że połowa wskazała brak schodów to względy finansowe jednak biorą górę. Oferta dla seniora miała 2/3 głosów. Warto zauważyć, że w większości polskich miast osoby w wieku 70+ jeżdżą komunikacją miejską bez wnoszenia opłat. Przewoźnicy kolejowi również posiadają oferty biletów dla seniora.

Co utrudnia podróż?

12 odpowiedzi

Pomimo możliwości wybierania kilku odpowiedzi na pytanie o trudności w korzystaniu z transportu. Respondenci wybierali jedną najczęściej jako główną. Jest nią gwałtowne hamowanie i szarpanie pojazdem. Wiąże się to również z gwałtownym ruszaniem. Na uwagę zasługuje również odpowiedź 3 osób wskazujących zbyt ciche

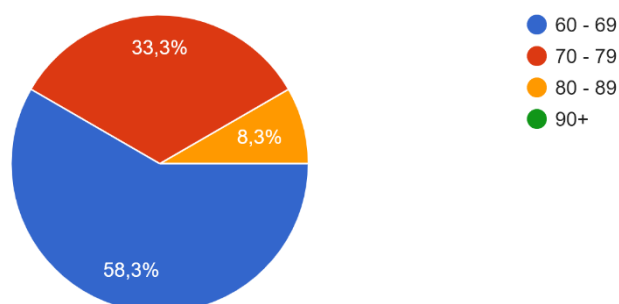
komunikaty głosowe. Należy pamiętać, że osoby starsze mają również słabszy słuch i odpowiednie wyregulowanie głośników poprawia ich komfort.

Co powinno znaleźć się w transporcie, co ułatwiłoby podróż? (Cytaty)

- Więcej miejsc na bagaż na poziomie ziemi, brak niskich peronów
- autobusy, tramwaje, pociągi niskopodłogowe
- Wyświetlacze z trasą (kilka następnych przystanków na trasie zmieniające się w czasie rzeczywistym). W autobusach starszego typu takich wyświetlaczy brak.
- Brak rezerwacji miejsc.
- Miejsca dedykowane seniorom

Tylko 5 osób zdecydowało się dodać swoje uwagi, które mogłyby wypłynąć na jakość użytkowania transportu publicznego. Wśród głosów pojawiają się rozwiązania dobre dla wszystkich np. „Więcej miejsc na bagaż na poziomie ziemi, brak niskich peronów” ta odpowiedź dotyczy oczywiście kolei, „brak rezerwacji miejsc” to również zastosowania głównie dla pociągów, ale wyznaczanie dedykowanych miejsc to już cecha, którą można znaleźć w każdym środku transportu. Jednak w pociągach są one inaczej nazwane, co może wprowadzać osoby starsze w błąd.

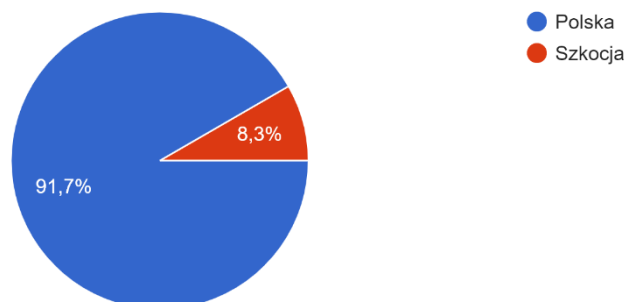
Wiek
12 odpowiedzi

Niemal 60 % badanych to osoby w wieku 60 – 69 lat, 1/3 korzystających ma pomiędzy 70 a 79 lat. Tylko jedna osoba z badanych miała od 80 do 89 lat. Pozwala to sądzić, że im starszy człowiek tym mniej chętnie wsiada do komunikacji zbiorowej.

Kraj w którym mieszkasz.

12 odpowiedzi

Jedna z uczestniczek mieszka w Szkocji, jej odpowiedzi nie odbiegają od pozostałych. Wręcz przeciwnie - podkreślają cechy pozytywne i negatywne komunikacji zbiorowej tak samo, jak pozostali pasażerowie korzystający z rodzimych systemów transportowych. Taki stan rzeczy pokazuje, że potrzeby osób starszych są takie same w różnych krajach i dotyczą ich takie same trudności w korzystaniu z komunikacji zbiorowej.

Podsumowując zapewnienie możliwości bezpiecznego i swobodnego poruszania się przez osoby starsze w obszarach transportu publicznego jest podstawą do zapewnienia im niezależności oraz zapobiega ewentualnemu ich wykluczeniu społecznemu. Do realizacji efektywnych działań w tym zakresie jest przede wszystkim poszanowanie godności drugiego człowieka. Ważne jest aby wstąpić się w potrzeby jakie mają osoby starsze i umożliwić im pełniejsze uczestnictwo w transporcie zbiorowym. Warto pamiętać, że seniorzy to ludzie, którzy coraz częściej wykorzystują wolny czas do realizacji swoich celów nie tylko związanych z ochroną zdrowia, ale również z funkcjami towarzyskimi, które poprawiają samopoczucie. Jednym z wyników ankiety jest to, że kierujący pojazdami muszą zacząć zwracać uwagę na jakość hamowania i przyspieszania. Zwracaliśmy już na to uwagę, gdy omawialiśmy obsługę transportową dla osób z niepełnosprawnością. Jednak dla osób w wieku senioralnym jest to jeszcze bardziej istotne.